

MIROLJUB

GODINA: III.

SOMBOR, 2000.

BROJ 1 (9)

VELIKI JUBILEJ

Zakoračili smo u posljednju godinu dvadesetog stoljeća. Ova godina je znamenita po tome što predstavlja Veliki jubilej 2000 godina od rođenja Isusa Krista. U svijetu je vrlo malo institucija koje se mogu dičiti sa puna dva milenija neprekidnog trajanja i napretka.

Kršćanstvo se u Bačkoj javlja već u prvom i drugom stoljeću, što znači da je ovamo stiglo već u početku njegovog razvoja. Povijest i kultura bačkih Hrvata duboko su prožeti kršćanstvom. Skrb o hrvatskom življu koji je ovdje od davnina, organizirala je Katolička Crkva. Ona je tijekom mnogih stoljeća organizirala i doseljavanja Hrvata u ove krajeve, spašavajući ih od tuđinskih progona. Vodeći brigu o svom puku Crkva je pomagala u očuvanju jezika, kulture i nacionalne svijesti.

Pored čestih progona vjere, kroz ovu dugu povijest, ona je još uvijek duboko usađena u nama. Istina, u našoj državi vjera je još uvijek na marginama društvenog života. Tako, na primjer, aktualna vlast nije pokazala obzira prema božićnim blagdanima određujući početak školskog raspusta tek od 31. 12. 1999. Ako se već vojvođanski čelnici nisu potrudili da veliki postotak katoličke djece na Božić ne ide u školu, to su mogle učiniti nadležne vlasti u Somboru u kojem katolici čine znatan postotak žitelja.

Nadajmo se da se "ravnopravnost" naroda u Vojvodini neće svoditi samo na deklarativna prava.

Urednik

BUNJEVAČKO PRELO

Alaj lipo bunjevačko prelo!
A na prelu radost i veselje,
mir i ljubav,
svakom dobre želje.

Zimski dani,
sićanja naviru,
a ruke se u kolu priplele,
poklade su, veselit se treba.

Tamburice uštimale žice,
mili zvuci ostavljaju traga,
u srcu se zaboravit ne da
tradicija i stara i draga.

Dok leprša na divojki svila
I podsća na nigdašnje dane,
zveče zvečke momački čizama,
stari begeš nikad ne sustaje.

Za nama su lita i stolića
I svako je ostavilo traga,
sačuvajmo naše običaje,
I posli nas da nam budu draga.

Nek titraju žice tamburice
neka se piva od milina,
običaje ne daj zaboravu,
o Bunjevče, dok te ima živa.

Katarina Firanj

ŠEST STOLJEĆA ČONOPLJE

Dvorski komorni savjetnik Anton Cothmann je 1763. godine preporučio višoj komornoj vlasti da se nastavi sa naseljavanjem Čonoplje, bez obzira na stanovništvo bunjevačko-mađarsko-slovačkog podrijetla, jer ovdje još ima zemlje i za nove koloniste.

Do 15. 07. 1763. godine, po svojoj volji i u svojoj režiji, u Bačku su samoinicijativno došle 702 osobe njemačke narodnosti, dok je preko Komore naseljeno 726 Nijemaca. Vjerojatno je netko od njih mogao doći i u Čonoplju, tako da se u selu zna i za Nijemce prije njihove velike seobe 1786. godine.

Čonoplja 1767. godine ima 1.276 stanovnika, a u 1768. godini u Čonoplji je 115 bunjevačkih obitelji.

U Čonoplju je krajem šestog mjeseca 1786. godine naseljeno prvo 108 njemačkih obitelji. Tada je već bilo potpuno gotovih 79 kuća, a ostale su bile u izgradnji. Kasnije je naseljeno još 11 obitelji. Novi stanovnici su ušli ne samo u svoje planski izvedene jednolike kuće (soba, kuhinja, ostava, štala), nego su primili polovicu sesije zemlje, 2 konja, 1 kravu i sve potrepštine u kući; dakle sav gospodarski inventar, te su bili oslobođeni 10 godina od plaćanja poreza. Stari zapisi govore o 108 kuća podignutih 1786. godine i 11 u pripremi za 119 katoličkih kolonista, a njihov broj se nakon 7 godina popeo do 131.

Čonopljanskim Nijemcima je Drugi svjetski rat donio nenadani i bolni rastanak sa 150-godišnjim boravištem Čonopljom; masovnom emigracijom u svoj stari zavičaj, počevši od rujna 1944. godine, u Čonoplji je ostalo samo nekoliko obitelji i pojedinaca njemačke narodnosti.

Čonoplja je 1787. godine sa 305 kuća, 416 obitelji i 2.344 žitelja... U Čonoplji je 1793. godine 131 njemačka kuća, 120 bunjevačkih i 137 mađarskih poreskih obveznika... Čonoplja je na koncu osamnaestog stoljeća sa 2.734 žitelja, od toga 2.687 katolika, 25 pravoslavaca i 22 židovske vjeroispovijesti.

Godine 1830. zidana je školska zgrada za bunjevačku i mađarsku djecu, a 1836. godine gradi se škola za njemačku djecu.

U Čonoplji je 1850. godine 24 suvaja za meljavu pšenice.

U Čonoplji je 1851. godine naseljeno 36 obitelji njemačke narodnosti... Carskom odlukom od 02. 03. 1953. godine ukidaju se kameralno-komorske uprave i seljaci-podložnici koji su od 1700-tih godina uzimali u zakup carske zemlje, postali su vlasnici dijela kojeg su obrađivali.

Čonoplja je 1865. godine imala 5.443 stanovnika.

Dana 18. 04. 1977. godine dogovoreno je da se u Čonoplji izvrši komasacija zemljišta. Međutim, do realizacije sporazuma o komasaciji došlo je tek 1907/8. godine. Potom su se na malo većim posjedima počeli graditi salaši. Čonoplja, osim Karla Fembacha, vlasnika 1.700 kj zemlje, nije imala drugih veleposjednika.

Posjedi su uglavnom bili površine između 20-30-40 kj.

Godine 1877. u Čonoplji je pored bare prema Somboru podignuta vjetrenjača.

Na sjednici Općinskog poglavarstva 31. 03. 1881. godine odlučeno je da Općina Čonoplja sudjeluje sa uplatom od 10.000 forinti u izgradnji kamenog puta Sombor-Čonoplja, no do realizacije je došlo tek 1904. godine.

Dana 18. 04. 1958. počeli su radovi na izgradnji kamenog puta od centra sela kroz Pačirsku ulicu i na putu prema PD "9. maj" u dužini samo 3 km.

Željeznička pruga Sombor-Vrba predana je na korišćenje 21. 12. 1906. godine. Autobusni saobraćaj sa Somborom uspostavljen je 1930. godine. Sve dok nije stigla poštanska pruga, poštanske pošiljke preuzimala je pošta u Nemes Mileticsu, odakle je pismoša svaki dan u poslije podnevnim satima (oko 16 sati) u zapečaćenoj vreći donosio poštanske pošiljke sa "čezijama" uz zvuk poštanske trube za sve vrijeme puta. Zgrada pošte u Čonoplji je podignuta 1920. godine.

Matične knjige o rođenima, vjenčanima i umrlima se od 1895. godine obavezno vode i u općini (do tada su vođene samo u crkvenoj općini).

Prema popisu iz 1900. godine Čonoplja je imala 4.861 žitelja. Prema nacionalnosti stanje je bilo sljedeće: Mađara 1.739, Nijemaca 2.273, Slovaka 7, Hrvata 1, Srba 8, Bunjevaca 883. Prema vjerskoj pripadnosti statistika je bila sljedeća: katolika 4.785, grkokatolika 1, pravoslavaca 6, evangelika 1, reformata 14 i židova 54.

Na kraju sela, pod brijegom, prema Krnjaji (Kljajićevu) podignuta je 1905. godine ciglana Jochanna Bahla. Ova ciglana je 1968. godine pogon poduzeća "Dušan Staničkov" iz Sombora.

U donjem njemačkom kraju su Fridmann i Kremer podigli mlin 1908. godine, koji je prestao raditi 1970. godine. Drugi mlin će biti u bunjevačkom kraju a podigao ga je Jochann Reiter iz Apatina.

Adam Würtz je 1910. godine osnovao farbaru koja je nacionalizirana 1946. godine, a postoji i sada.

Čonoplja je 1910. godine sa 4.539 stanovnika. Primjetno je da se broj stanovnika smanjio za proteklih 40 godina za oko 750 osoba. Uzrok treba tražiti u odlaznju žitelja Čonoplje na rad u Ameriku ili u druge županije u Mađarskoj. Mnogi Čonopljani su se vratili u svoje matično mjesto: Sombor. Interesantno je da se Ištvan Sabo 1920. godine iselio u Tursku.

Godine 1907. Čonoplja dobija knjižnicu sa 627 knjiga, dakako na mađarskom jeziku.

Dana 1. siječnja 1921. godine u Čonoplji je osnovana "Bunjevačka čitaonica". Prvo Bunjevačko prelo priređeno je 2. 02. 1921. godine.

Kalvarija

Crkva Svih Svetih

Drž. bunjevačka narodna škola

Čonoplja - općinska kuća

Drž. njemačka narodna škola

Godine 1922. privodi se kraju elektrifikacija Čonoplje... Tridesetih godina ovoga stoljeća podignuta je kudeljara uz drum prema Somboru, a od sela je udaljena 1,5 km. Kudeljaru je podigao Jochann Mayer, užar. U Čonoplji su koncem 1944. godine bile dvije kudeljare, i to: "Mayer i Vajgand" i "Braća Balint", da bi po završetku rata prešle u društveno vlasništvo i radile pod imenom kudeljara "Zora" sve do 1970. godine, kada je prestala sa preradom.

Godine 1930. podignut je ribnjak. Ima i razglasnu stanicu!

Čonopljski atar, zajedno sa teritorijem sela, godine 1930. iznosio je 14.376 kj i 1189 kv.hv. zemljišta, od toga su: Bunjevci imali 94 poreske glave i imali su u posjedu 1.422 kj zemlje, odnosno 15 kj po poreskoj glavi. Mađari su imali 148 poreskih glava i imali su u posjedu 1.583 kj zemlje, odnosno 10,7 kj po poreskoj glavi. Nijemci su imali 304 poreske glave i bili su u posjedu 7.571,5 kj zemlje, odnosno po poreskoj glavi 24,9 kj. Dakle, kao što se vidi, Nijemci su bili sa znatno većim brojem poreskih glava i imali su više površine zemlje u odnosu na ukupan broj Bunjevaca i Mađara.

Godine 1934. u Čonoplji je bilo 44 radio aparata. "Bunjevačka čitaonica" je te godine prvi put priredila "dužijancu".

U ponoć između 11. i 12. travnja 1941. godine, Jugoslavenska vojska se povukla, a oko 6 sati kasnije došli su mađarski honvedi. Između zaraćenih strana nije bilo nikakvih borbenih sukoba. Honvedi su prije podne, oko 11 sati, ušli u Sombor, a nije im trebalo dugo vremena da zauzmu okolna nebranjena mjesta, a među njima je bila i Čonoplja.

U ožujku i travnju 1943. godine čonopljski Bunjevci koji su bili rođeni između 1901. i 1916. godine odvedeni su na prinudni rad, u tzv. "munkaše".

Iz Čonoplje se mađarska vojska posve povukla 20. 10. 1944. godine.

Iz ratom opustošenih krajeva Korduna u Čonoplji je 20. 12. i 22. 12. 1945. godine naseljeno 494 obitelji, a one su brojile 2.518 osoba.

Židovi u Čonoplji

Sve do austrijskog cara Josipa II. (18. stoljeće) Židovi su se smjeli nastaniti samo u selima. U popisu stanovnika Čonoplje 1763. godine bio je jedan židovski dom. U popisu stanovnika 1772. godine spominje se dotični Moyses Hiršl, bezzemljaš, no vlasnik kuće. Židovi su imali svoju sinagogu i šaktera i školu sve do početka 20. stoljeća. Svoje pokojnike Židovi su pokapali na posebnom groblju. Za Židove iz Čonoplje II. svjetski rat postaje tragičan. U tom razdoblju trajanja rata šest Židova odnešeno je u ratnu radnu četvu u Ukrajinu i nijedan se od njih nije vratio. Ostali, njih 42, morali su u svibnju 1944. napustiti Čonoplju. Prvo su odnešeni u geto u Bačalmaš, a zatim su izabrani zdravi i radno sposobni, a svi ostali su poslani u gasne komore Auschwitz. Od onih Židova koji su ostali na radu samo su se trojica Židova vratila u Čonoplju 26. 10. 1944. godine. Od ukupno 42 Židova njih 29 je ubijeno, a vratilo ih se samo 13 od kojih se njih 12 preselilo u Izrael, a samo je Pal Lederer ostao u Čonoplji.

Romi (Cigani) registrirani su u Čonoplji u drugoj polovici 18. i početkom 19. stoljeća. Malobrojni su i preselili su se uglavnom iz Bezdana. Maternji jezik im je mađarski.

U poslijeratnom vremenu gradi se zadrugi dom kulture koji je bio završen 1951. godine.

Čonoplja je prestala biti sjedište općine 13. 06. 1960. godine.

Dana 16. 02. 1963. predata je na korišćenje nova škola. Gradi se put prema Kljajićevu, a završen je 1971. godine. Sredstvima mjesnog samodoprinosu izgrađena je u selu betonska staza u dužini 1.800 m.

Koncem 1973. godine postavljena je vodovodna mreža u dužini od 30 km kroz najveći broj ulica. Izgradnja vodovoda je konačno dovršena 1977. godine. U svim ulicama su betonske staze.

Asfaltiranim putem sa Svetozarem Miletićem Čonoplja je povezana 1978. godine, a godinu dana kasnije u cijelosti je izgrađen asfaltni put do Sombora.

Godine 1982. završeno je asfaltiranje svih puteva u selu.

Na groblju je 1986. godine izgrađena kapela u površini od 100m².

U vremenskom razmaku od 1950. do 1986. godine 131 osoba iz Čonoplje završila je fakultetsku izobrazbu.

Pregled broja stanovnika prema izvršenim popisima:

1920.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
4.816	5.733	5.633	5.546	5.109	4.749	4.432

Pregled broja stanovnika prema narodnoj pripadnosti:

	1920.	1948.	1971.	1991.
Hrvata	—	624	475	123
Bunjevaca	687	—	—	126
Srba	10	2.911	3.112	2.850
Jugoslavena	—	—	149	430
Mađara	1.599	1.710	1.269	821
Nijemaca	2.484	424	59	23
Židova	36	—	—	2
Ostalih	—	64	45	57
UKUPNO	4.816	5.733	5.109	4.432

Sombor, 15. 11. 1999.

Ivan Burnać

OSNIVANJE I DJELATNOST KRIŽARSKOG BRATSTVA U ČONOPLJI

Inicijator osnivanja Križarskog bratstva u Čonoplji bio je vlč. Stipe Ognjanov, kapelan u Čonoplji. Djelatnost oko osnivanja otpočela je krajem 1939. ili početkom 1940. godine. Pošto ih je vlč. Stipe Ognjanov upoznao sa osnovnim načelima i ciljevima Križarskog bratstva kao i pravima i dužnostima križara, mladež je sa velikim oduševljenjem prihvatila formiranje Križarskog bratstva i otpočelo je masovno učlanjavanje.

Nakon toga je uslijedio izbor rukovodstva Križarskog bratstva. Za predsjednika je izabran Antun Palić - opančar, za tajnika Andrija Džinić, a za barjaktara Antun Požarković. Osnivanje Križarskog bratstva pobudilo je pozornost i zadovoljstvo i kod starijeg pučanstva u selu, pa se tako pojavila jedna žena, darodavac i dobrotvor, koja je prihvatila financirati izradu križarskog barjaka. Bila je to teta Roza Pašalić, jedna skromna udovica sa relativno malim prihodima.

Glavna svečanost Križarskog bratstva bila je 28. srpnja 1940. godine, kada je održan Križarski dan i u okviru toga posvećenje križarskog barjaka. U povodu ove svečanosti, subotički časopis "Kolo mladeži" 1940. godine u broju 2, str. 32, zabilježio je: "28. VII. 1940. održan je Križarski dan u Čonoplji, kojom je prilikom izvršeno svečano primanje članica i članova, te svećenje društvenog barjaka. Poslije podne je bilo zborovanje a navečer uspjela akademija."

Članstvo se sastajalo u kući Kate Beretić-Džinić (sadašnja Teslina ulica br. 14). Teta Kata je ustupila besplatno jednu prostoriju u koju se ulazilo sa ulice. Na sastancima Križarskog bratstva su se izlagale i raspravljale aktualne teme, koje su članovi unaprijed dogovorili, a predavač je, po pravilu, bio vlč. Stipe Ognjanov. Određenim nedjeljama i blagdanima križari su zajednički, pod vodstvom barjaktara, prisustvovali svetoj misi. Prije jednog odlaska u crkvu, načinjen je jedan snimak (vjerojatno 1940. godine) članova Križarskog bratstva ispred "Bunjevačke kasine" u Čonoplji. Slika je objavljena u kalendaru "Naš kalendar za 1944. godinu", tiskanom u Somboru, str. 92.

Svaki član Križarskog bratstva imao je iskaznicu koju je izdavalo Veliko križarsko bratstvo u Zagrebu. Iskaznica je sadržavala ovjeru predsjednika i tajnika Velikog križarskog bratstva, a na drugoj stranici ovjeru predsjednika i tajnika Križarskog bratstva u Čonoplji, kao i prilog iz Križarske zlatne knjige. Posjednik iskaznice imao je pravo nošenja križarske značke. Križarski pozdrav je bio "Bog živi".

U selu su djelovale još dvije križarske udruge: Križarsko bratstvo mađarske mladeži (Keresztes egylet) i Križarsko bratstvo njemačke mladeži. Svaka udruga je djelovala samostalno i imala svoj križarski barjak.

Djelatnost Križarskog bratstva, nažalost, nije dugo potrajala, jer je sljedeće godine na ovim prostorima počeo rat, što je znatno utjecalo na rad Udruge, da bi se nakon II. svjetskog rata djelatnost Križarskog bratstva u Čonoplji potpuno ugasila.

Mr. Đuro Lončar

Posvećenje križarskog barjaka 28. 07. 1940. u dvorištu Pašalić Roze rođene Palić, koja je poklonila barjak Križarskoj omladini

S lijeva na desno:
Beno Vidaković, Antun Požarković i Grgo Bošnjak

Pisana rič XIX. stoljeća

XIX. stoljeće poznaje pisce i književnike u širem smislu riječi. Ali vrijeme je to kada se oni uglavnom služe latinskim ili mađarskim jezikom. Takvi su Josip Jakošić, Đuro Arnold, Josip Rudić, Stipan Kujundžić, Tomo Bedžula.

Među onima koji pišu ilirskim pismom svakako treba istaknuti Ivana Ambrozovića, Somborca, (rođen 9. 06. 1789., a umro 12. 02. 1869. godine). Po vremenu kada je stvarao spada u pisce XIX. stoljeća. Koliko je za sada znano, napisao je četiri djela od kojih su dva ostala u rukopisu.

Prevođenjem se bavio, doduše manje izvornim a više pohrvaćenim, STIPAN GRGIĆ KRUNOSLAV, kao i FRANJO BODOLSKI koji je na ilirski jezik preveo Petőfijevog "János vitéza".

Među prvima koji su pisali o Bunjevcima bio je ĐENO SARIĆ, doduše na mađarskom jeziku.

Razvojem školstva (napomenuti treba da je tek 1850. godine u Subotici gradsko poglavarstvo u škole uvelo ilirski jezik) ukazuje se i potreba za izdavanjem udžbenika. Prve udžbenike izdaje IVAN MIHALOVIĆ, koji je napisao "Čitanku za katoličke pučke učione" (izdata 1872. u Pešti), zatim na poticaj velikog borca za bunjevačka jezička prava, kaločkog biskupa Mihovila Kubinskog, MIJO MANDIĆ izdaje školske priručnike: zemljopis, povistnicu i ustavoslovlje za bunjevačku školsku dicu, tiskano 1880. u Subotici, zatim Prirodopis, prirodoslovlje i slovnici za bunjevačku školsku dicu.

Istinskim književnim radom bave se IVAN i ANTE MIROLJUB EVETOVIĆ, Mladen Barbarić, Šime Ivić, Lajčo Budanović, Nikola Kujundžić i Blaško Rajić. O njihovom književnom radu pisano je na stranicama Miroljuba.

XIX. stoljeće u bunjevačkoj književnosti gledano u cjelini ne razlikuje se bitno od prethodnog, barem ne u osnovnim značajkama.

Djela su pisana ikavicom, većina pisaca je prošla kroz svećeničke škole, a mnogi su imali gotovo nikakvu ili slabu izobrazbu.

Koncem istog stoljeća su rođene mnoge značajne osobe bunjevačke i hrvatske pisane riječi ali s obzirom da su oni svoj stvaralački pečat ostavljali u XX. stoljeću, o njima će biti riječi kasnije.

A. Č.

RADOST
kad je 1851
PRIPOŠTOVANI GOSPODIN
ERNEST KELLE
Slobodne Kraljeve Varoši Zomborske
Paroeh, i Okružja gornjo Bačkog Bi-
ližnik, God. 1851. milostivo namenovat,
Naročit Praepošt od Oront postao,
p o
IVANU NEP. AMBROZOVIĆU
U Zomboru Rimo-Catholiko-Cerkvenom Uredniku i Ob-
cinsu Prilaidniku
spivaa,
i u ime Obćine Rimo-Catholičke
prikazana
God. 1851.

U Očeku, Slovima Divalidovima.

Sluga ponizni

Ivan Nep. Ambrozović.

Tamo Pivač još je dodao kratko spivanu Opomenu od dosadašnjih pet Paroeha Zomborski, ovako počimajući:

„Sad podiže Pivač svoje Gusle
Ter saranit neda mislih mille.
Pivač redom želi dometati
Svi Paroeha spomen izpivati,
Koj su dosad u Zomboru bili,
Po Svetostnom polju dilovali. —
Kad odoše odud Franciskani
Od Josipa Cara odpuštani. — — 1786.

Pervi Paroeh bih Jagodić Stipo — 1781.
Putujući što spivo Fratar lipo. — 1788.
Iz Kaptolon Stavonskoga mesta,
Porodjenjem biše on doista. — 1747.

Drugi Paroeh bih Slatković Mato — 1785.
Jesuvita, kako nam je znato, — 1770.
U Zagrebu Varoši bih rođen,
U tihoti pobožnosti zgodjen.

Da kod Mate bud' Wagner Kapelan
Iz Kaluče amo bi on poslan. —
Treci bih Wagner isti Frano — 1800
Ko što i to nama jeste znano,
Lipog lica, još lipšega glasa
Biše Wagner do poslidnjeg časa. 1847.

Wagner postad' Szent Lőrincza Praepošt 1815.
Kod njegov' Kekes' kad bi Kapellan još.

Četvrti bih Kekesović Anto, — 1828.

Što upravno živim je poznato.
Potomak je od Kekes' Martina,
Po Putničkoj Pismi sad istina.
Anto dobi Zombor Pareciu?
Berzo Praepošt bih u Ivanciu — 1639.
Ali štoma hasni sva Diploma? 29 Aug.

Kad nemogo uživati odma.
Jar bolestnom pridadoše Časnost,
Eto slidi vugla sasvim žalost,
Na mervto Mu obukoše tilo
Praepoštansko cerveuo odilo,
Zlatau Križ Mu na persa metaše,
Persten zlatan perst Mu obviaše
Kekes' posto na svit u Zomboru — 1796.
Tu i umro jeste baš prid zoru — 1839.
Plakali Ga: Majka Njeg' va živa,
Oba brata i jedna sestrica.“ 13. Nov.

Tužno tužišo se iudi Gerlice za pokojnim Antu-
nou Kekesovićom sve do danas, dok nije nova radost
dvanaeste Godine osvanula.

b) U istoj Pismi „Zufahlnost“ na dalje ovako Erne-
sta Kelle kao petog i još i sada Paroeha Zom-
borskoga Pivaoc spominje:

„Peti sad još Paroeh Ernest Kelle
Obćinarske želje to s' donele,
Od Parćelie — — loze
Porodjaji Kellini dolaze 1)

Njegov biše Otac Emeriče
Lipog lica ko Sin Svešteniče;
Profesorom bi on u Zomboru,
Pivač to sam i drugi govoru,

Jer Pivača Imro je učio,
U Naucih daj' Pivač skočio.
Kod Imre bih Pivač Minimista — 1800.
Zatim odma i Principista. 2) 1801.

Pomerlima žel' mo pokoj vični,
A Ernestu Život ovde srični.
Kelli žel' mo Časnosti sad veće,
Trudbe Njeg' ve Sjašno tad prolitje.“ —

"MIROLJUB" KOD ...

Nalazimo se u positi obitelji Albine i Antuna Raić na salašu u naseljenom mestu Lugovo na kraju dana kad su domaćini završili svoj svakodnevni posao i imaju vremena za divan.

Posli srdačnog dočeka i divana koji je spontano uslidio, domaćini su pristali odgovoriti na nekoliko pitanja za naš List.

Miroljub: *Živite prilično udaljeno od grada: koje su prednosti i nedostatak toga?*

● **Raić:** U današnje vreme smo prilično udaljeni od grada zbog nedostatka goriva i njegove nabavke. Primorani smo smanjiti svoje odlaske u grad. Što se tiče pridnosti, trenutno ih baš ne vidimo osim što smo na friškom vazduhu.

Miroljub: *Koliko zemlje obrađujete i čime se još bavite?*

● **Raić:** Prvenstveno se bavimo zemljoradnjom i stočarstvom. Orađujemo oko 20 jutara zemlje. Proizvodimo uglavnom kulture za potrebe stočnog fonda kojim raspolažemo. Prioritet nam je proizvodnja mlika.

Miroljub: *Kakvi su problemi sa kojima se susrećete u svom radu? Imali li rezervnih dilova? Kako se snalazite sa nabavkom nafte i naplaćivanjem vaših proizvoda?*

● **Raić:** Na ova pitanja teško možemo bilo šta lipo odgovoriti. U našem radu stalno nailazimo na probleme oko nabavljanja repromaterijala, rezervnih dilova, pogonskog goriva. Jednako je teško i kod isplate onoga što pridamo. Moram kazati da je izuzetak jedino "Somboled" koji svakih 15 dana vrši isplatu mlika.

Miroljub: *Možete li napraviti uporedbu sa prilikama prije 10-15 godina sa ovim danas?*

● **Raić:** Prije petnaestak godina bili su puno bolji uslovi za poljoprivrednika. Tada se moglo uz pomoć kredita nabaviti sav repromaterijal, rezervni dilovi, mehanizaciju i ostalo. Moglo se izgrađivati objekte i sve to isplaćivati proizvodnjom. Danas su mogućnosti svedene na minimum te smo tako pripušteni sami sebi i snalazimo se prema svojim mogućnostima.

Miroljub: *Koliko imate članova domaćinstva i koje ste dobi?*

● **Raić:** U našem domaćinstvu žive tri generacije i svako prema svojim mogućnostima sudiluje u proizvodnji te tako doprinosi životu svijui.

Miroljub: *Kaka je perspektiva vaše dice?*

● **Raić:** U ovom trenutku o perspektivi nemožemo divaniti. To pitanje je previše teško da bi na njega mogli dati odgovor.

Miroljub: *Čime se bavite u slobodno vreme? Da li čitate "Miroljub"?*

● **Raić:** Odvojimo malo vremena i za posite prijateljima, rođacima. Između ostalog čitamo i "Miroljub".

Miroljub: *Šta mislite o Listu i šta biste želili čitati u njemu?*

● **Raić:** Mislimo da nam je potreban taki list i želili bi da se u njemu našu tekstovi iz naše svakidašnjice te da bude za uzrast od 7 do 77 godina.

Miroljub: *Da li sudilujete u aktivnostima KUD-a "Vladimir Nazor"? Kaki su vaši dojmovi o njegovu radu?*

● **Raić:** Kada nam se pruži prilika sudilujemo u manifestacijama koje se priređuju priko cile godine. Rado odlazimo na izložbe i sa nji ponesemo lipe utiske. Želja nam je da se take izložbe ostvaruju i u većim prostorima. Dica nam redovno idu na Dužionice.

Proveli smo jedno vrlo lipo ugodno večer sa dobrim domaćinima i proizvođačima kojima težački poslovi lakše pristaju nego bilo kaki inervjui. Prilično škrti na ričima, njihov rad se oslikava u primerenim rezultatima vidljivim od ulazne kapije te sve do štala koje blistaju i mogu biti primer mnogima.

Zahvaljujemo domaćinima na gostoprinstvu. Opraštajući se od njih zaželili smo im lipše sutra sa mnogo ružičastijim pogledom u budućnost.

Razgovarala: Cecilija Miler

INTERNET

WWW.
TippNet
.co.yu

Internet provajding

Prodaja računara

Instalacija i održavanje računarskih mreža

Pojedinačni i grupni kursevi

(Windows, Word, Excel, Internet)

☎ (024) 555-765 Braće Jugovića br. 5. Subotica
e-mail: support@tippnet.co.yu

AKTIVNOSTI FOLKLORNE SEKCIJE KUD-a "VLADIMIR NAZOR" IZ SOMBORA

PROSLAVA NOVE 2000. GODINE

Polako postaje tradicija da se doček Nove godine slavi i u prostorijama našeg Društva. Proslavi dočeka 2000. godine prisustvovalo je oko 40 članova Folklorne sekcije, a bilo je još dvadesetak naših prijatelja i rođaka.

Zabava je organizirana na jednostavan i lip način. Bilo je lipo i veselo raspoloženje. Za ilo smo imali postavljen "švedski sto". Cilo večer su svirali tamburaši iz Bačkog Brega.

Doček Nove 2000. godine trajao je do jutarnjih sati, a u večernjim satima 1. 01. 2000. godine bila je repriza dočeka na kojoj se okupilo tridesetak članova folklor. Na kraju cile proslave tribalo je sve lipo rasporemiti kako bi posli nas ostalo sve uredno. Sami smo se oko toga potrudili.

Ovom prilikom svim našim članovima i svima koji će čitati ovaj prilog želimo srićnu Novu godinu. U ime cile naše sekcije želimo Vam svima sve najbolje!

NASTUP NAJMANJE GRUPE

Krajem januara ove godine najmlađi članovi Folklorne sekcije KUD-a nastupili su u "Sokolskom domu" u Somboru. Naši mališani nastupili su na humanitarnom koncertu koji je bio organiziran od strane "Crvenog krsta" a igrali su "Cigančicu" u koreografiji Ljilje Šember.

Naša dica su vrlo lipo izvela svoj program. Dica su dobila dugotrajan

aplauz od strane publike i tom prilikom uručeni su im od strane organizatora "Crvenog krsta" prigodni paketići. Ova priredba bila je lipo organizirana i osmišljena. Bili su zadovoljni i organizatori i svi sudionici programa. Radosni smo što su naša dica barem malo pomogli kako bi se vratila radost na lica koja su ih znatiželjno gledala u toku cilog programa.

A. K.

KOKICA BAL (pod maskama)

Dana 11. 02. 2000. godine održan je u prostorijama našeg Društva tradicionalni "Kokica bal". Ovog puta ovaj bal bio je pod maskama. Organizator ovog bala bila je Folklorna sekcija Društva.

Organizatori su bili iznenađeni velikim interesom i lipim odazivom. Oni koji nisu na vrime nabavili ulaznice morali su ostate kod svojih kuća.

Velika sala našeg Društva bila je pripuna gostivi. Bilo je najraznovrsnijih maski i likova. Najmlađi sudionici imali su 7, a najstariji 77 godina. Svi su oni imali najraznovrsnije maske. Birane su najlipše maske u dvije kategorije. Žiri koji su

činili mladi izabrao je najlipšu masku među starima, a žiri odraslih izabrao je najlipšu dičju masku. Nije bilo lako birati jer je izbor bio jako velik i teško se bilo odlučiti za najbolje. Izabrane su za najlipše maske: "cigančica" i "vištica". Među maskama bilo je: kuvara, lonaca, pionirki, dama, šeika, mačaka, Indijki, Indijanki, Crvenkapa, strašila, klošara, snaša i još mnogo drugi.

Cila sala je za ovu priliku bila sva okićena kokicama. Na konac su bile kokice nanizane te su tako bile po ciloj sali nanizane. Za ovu priliku bila je priređena dobra večera. Zabavu je ulipšao orkestar "Gold". Kokica je bilo svudak i

na pritek. Svi su bili zadovoljni programom. U toku cile večeri bilo je zabavnih igara sa gostima. Bilo je tako igara sa "princes krofnama", sa jabukama, krumpirima... Pobjednici svake igre dobili su skromne nagrade. Najvažnije je bilo biti sudionik takmičenja, a najbolji su pobjedili. Od nagrada treba spomeniti boravak tri dana u hotelu "Kasina" u Beogradu. Ovu vrdnu nagradu darovao nam je gospodin Slobodan.

Gosti sa ove zabave odlazili su svojim kućama tek u ranim jutarnjim satima. Mnogi su nas pitali: kada će biti ponovo ovaka zabava. Očito je to dokaz da je organizacija bila dobra i da su ispunjena očekivanja okupljenih ovih povodom.

Hvala svima koji su nam bili, a prihod koji je ostvaren bit će za podmirenje troškova našeg Društva.

Antun Knežević

IZ AKTIVNOSTI DRUŠTVA

GODIŠNJI SABOR KUD-a "VLADIMIR NAZOR"

Zbog poznatih nemilih događaja "po glavi stanovnika", ovogodišnji Sabor KUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora, umjesto u svibnju održan je u prosincu 1999. godine. Sabor je održan 5. prosinca 1999. godine kada smo ujedno obilježili i godišnjicu osnivanja našeg KUD-a.

Večer uoči Sabora upriličen je godišnji koncert Folklorne i Tamburaške sekcije a predstavljen je i 4. broj "Miroljuba", koji je osmi po redu izlazenja.

Svečana sjednica Sabora, uz prisustvo rukovodstva Društva te gostiju, među inima g. Hrvoje Dusperu prvog tajnika za gospodarstvo Veleposlanstva R. Hrvatske u SRJ, koji je ovdje boravio sa suprugom. Sjednici Sabora predsjedavalo je radno predsjedništvo u sastavu: Franjo Krajniger, predsjednik, te Cecilija Miler i Ljiljana Šelember, članovi, i Pavle Matarić, zapisničar.

Petar Krajniger podnio je izvješće o finansijskom poslovanju, a Stana Matarić izvještaj Nadzornog odbora. Tajnik Društva Zoran Čota podnio je iscrpan izvještaj o aktivnostima Društva za period od gotovo dvije godine. Prisutnima se obratio i Hrvoje Dusper koji je u svom izlaganju naglasio potrebu gospodarske suradnje između SRJ i RH.

Predsjednik Društva Alojzije Firanj uručio je zahvalnice zaslužnim poje-

dincima za uspjehe u radu. Na kraju sjednice zaključeno da se poradi na gospodarskom povezivanju, da se aktivnosti Društva prošire i na okolna mjesta somborske i drugih općina, da se sekcije Društva više međusobno povežu na zajedničkim programima te da se među važne datume koji se naposeban način

Radno predsjedništvo

obilježavaju u Društvu, uvrsti i rođendan Vladimira Nazora, pjesnika čije ime Društvo danas nosi.

A. Č.

**U Subotici je počeo
sa radom
Generalni konzulat
Republike Hrvatske
u Ulici Maksima Gorkog 6.**

**Radno vrijeme
sa strankama
od ponedjeljka
do četvrtka:
9 - 13 sati**

ZAPIS O LEMEŠU

Idući od Sombora prema Subotici, desetak kilometara udaljeno od Sombora nalazi se naseljeno mjesto SVETOTZAR MILETIĆ. Na području današnjeg Miletića, kako saznajemo iz turskih deftera prema mađarskom povjesničaru Halasu Kunu, postojalo je naseljeno mjesto već 1576. godine. Turci su ga zvali Marit ili Maritić, a nastanjeno je bilo slavenskim življem sudeći prema spomenutim turskim defterima.

Novija povijesna, a napose arheološka, istraživanja pokazuju da je područje današnjeg sela bilo nastanjeno još početkom I. stoljeća naše ere. Bili su to Saramati, iz velike obitelji iranskih naroda čije doseljavanje u etapama traje od I. do IV. stoljeća. Ako usvojimo tvrdnju povjesničara Lj. Hauptmanna o iranskom porijeklu Hrvata (1) tako bi mogli tvrditi da su Hrvati na ovom području bili već od I. do IV. stoljeća nove ere. Slično, ako usvojimo tvrdnju povjesničara Šafasrika, koji ime Hrvata povezuje sa imenom Karpata. (2) Porfirogenet pripovijeda kako se dio Hrvata u I. i II. stoljeću poslije osvajanja Dalmacije odijelio od ostalog naroda i prešao u Ilirik i Panoniju. Da li bi to mogli biti Saramati na povijesti je da dokaže, ali je već dokazano da su Saramati imali više sinhroniziranih akcija sa Ilirima u podizanju ustanaka protiv Rimske vlasti u Panoniji.

Na području današnjeg sela Lemeš pronađen je neobjelodanjen materijal - grobna cjelina sa nekropole, a sastoji se od dvije brončane narukvice sa proširenim ravnim i otvorenim krajevima, ornamentirane sitnim "cik-cak" linijama, fragmentirano ogledalo, veći keramički pršljenak, niska od 14 zrna bačvastog oblika zelenkaste i bijele boje, fragmentirana brončana kopča, oker pečena posuda rađena u vitlu, rimsko-provincijalne izrade i manja posuda ukrašena urezanim koncentričnim kanelurama, oker obojena. (3)

Nakon propasti i uništenja Bodroga poslije Tatarske najezde, sudeći prema povijesnim dokumentima, županijske sjednice su se održavale u mjestu Hajsentlorincu (Hajski Lovrenac). Ovaj podatak govori da je Hajski Lovrenac bio po značaju odmah iza Bodroga, a takav značaj je imao i 1480. godine kada su također u njemu održavane županijske sjednice. Hajski Lovrenac nestao je bez traga. Neki povjesničari ga traže između lokaliteta Đurđin (kod Rančeva i Bilića, ne onaj kod Subotice) (4), kao Muhi, Halasi Kun i drugi, a iz-

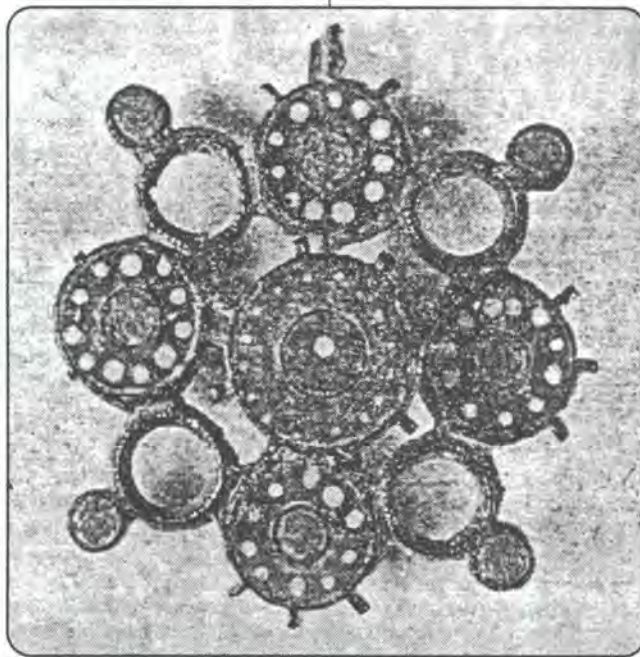
vjesni, poput Ljudevita Vidakovića, u neobjelodanjenom djelu pretpostavlja da je Hajski Lovrenac bio na području današnjeg Lemeša i da bi prostor gdje je smještena današnja Kalvarija mogao pripadati užem dijelu ovog netragom nestalog mjesta. Mjesto je podigla, odnosno kaptol u njemu, prva žena Bele III. (IV. po mađarskom računanju), Ana Katilonska, hercegkinja Antiohije, negdje između 1173. i 1184. godine u čast Svetog Lovre (5), a pretpostavlja se da je mjesto nestalo u vrijeme Dožine bune 1514. god. (ustanak siromašnog plemstva i kmetova /primj. autora/). Ustanički vođa Doža Đerd se krio u Hajskom Lovrencu te ga je ovdje feudalna vojska uz pomoć Srba iz Srijema opkolila, pogubila, a gradić spalila.

Također je samo za pretpostaviti da je poslije rušenja Hajskog Lovrenca na njegovom mjestu niklo naselje Halmoš koga u svojim dokumentima, darovnici obitelji Cobar spominje i Matija Korvin (1450-1480). (6) Spominju se mjesta u okolini Sombora i to: Chomokle (Čonoplja), Reeg (Ridica), Halmus, Bakacs i Sz. Martony). (7)

Da je mjesto bilo naseljeno Turcima, svjedoče i ostaci turskog groblja na brijegu u podnožju Telečke visoravni. S obzirom da je na ovom području kasnije bila ciglana, iskopavanja su bila česta, međutim nitko se do sada nije pozabavio istraživanjima o postojanju ovog groblja, a po priči očevidaca nađeno je više od pedeset grobova. S obzirom da se turski lokalitet Marit spominje tek kratko vrijeme, za turske vladavine (1541-1687) teško da su

uspjeli za to kratko vrijeme "ostaviti toliko grobova", pa je gotovo izvjesna pretpostavka da se radi o predmohačkom mjestu Halmoš.

Izvjesno je da je naselje nastalo 1748. godine kada je prema Borovski Šamuu donijeta odluka o njegovom osnivanju. Naselje je nastalo iz potrebe da se veća skupina plemića nastani na području Bodroške županije iz kog razloga je carica Marija Terezija odobrila izdvajanje jednog područja iz carsko-komorskih zemalja gdje je odobrila naseljavanje plemića. Da je tome tako, govori i činjenica da je Sombor koji je iste godine još samo "oppidum militerae" već 17. veljače 1749. dobio povelju Slobodnog kraljevskog grada Ugarske a među pustarama koje pripadaju Somboru ne spominje se pustara Militič. U kasnu jesen 1748. godine

Fibula iz Svetozara Miletića (sarmatska)

završen je spor između građana i plemića u Subotici, pa su nezadovoljni plemići iselili iz Subotice i došli u tada formirano naselje među prvima. Bili su to Dalmati koji su naselili najbolje položaje sela, najsvulji sjeveroistočni dio sela, dok je mađarski živalj kasnije naselio djelimično obronke Telečke visoravni, ali uglavnom sjeverozapadni i zapadni dio mjesta formirajući tako dvije općine, "dalmatinsku" i "mađarsku".

Dalmati su protestirali protiv spajanja općina ali uzalud jer je 1750. godine imenovan prvi namjesnik - poručnik mjesta tzv. "locumentes", izvjesni Kanyo. Do te godine mjesto nosi jedinstveni naziv "Nobilitari possessione Militics" (plemičko mjesto Militić), da bi kasnije postao "Comunitas nobilium" (plemička općina). Ubrzo počinje vođenje matičnih knjiga (1752) a za tu godinu se vezuje i osnutak crkvene župe. Iste godine postavljen je i kamen temeljac "za vrijeme vladavine pape Benedikta XIV, u vrijeme vladavine premoćne kraljice Marije Terezije, za vrijeme nadbiskupovanja baruna Klobušickog i njegovog velikog županstva u Bačkoj, za vrijeme kada je Jožef Kiš, vikar iste nadbiskupije, bio kantor i kanonik iste crkve, u prisustvu velikog plemića Ištvana Mišklocija iz Rogatice, Šandora Nađa i Mirka Stepanovića, namjesnika Gergo Dože, te prvaka mjesnih plemića: Antuna Alage, Grego Odrija, Đorđa Tara i Antala Bajčija. S dozvolom nadbiskupa kamen temeljac je postavio časni otac Mirko Budai, gvardijan samostana slobodnog kraljevskog grada Sombora, za crkvu plemićkog posjeda pripojenoj Bačbodroškoj županiji, a nastanjenog od plemića doseljenih iz raznih županija kraljevine, zvanog Nemes Militics, o trošku istih plemića a u čast Blažene Djevice Marije Majke."(8) Općina je bila patron crkve te je odlučivala o imenovanju župnika i njihovim primanjima, a svećenik je imao rang dekana. Prema Donosloviću, 1752. godine formirana je škola koju su vjerojatno vodili franjevci. Pouzdan podatak o radu škole je iz 1788. godine kada se prvi put spominje civilni učitelj Radić Mihajlo. Nije poznato na kom jeziku se odvijala nastava, ali postoje dokazi da je znatan broj ljudi sasvim dobro pisao predgajevskom latinicom, a skromni tragovi upućuju da je i tzv. "bosančica" bila u upotrebi.

Svoj izvjestan položaj i status plemenite općine mjesto je definitivno dobilo 12. II. 1758. godine kada je na Generalnoj kongregaciji Bačbodroške županije koja je tom prigodom zasjedala u Baji ovakav akt donijet u obliku Statuta. Na čelu mjesnih vlasti stajao je Magistrat od 12 članova a "glava" mjesta je bio poručnik, a kasnije kapetan. Plemenita općina ima svoj grb u obliku jednorepog uspravljenog lava sa sabljom krivošijom u desnoj šapi na ovalnom štitu istog takvog lava sa sabljom na vrhu grba. Pored Magistrata postojao je i Izvršni odbor u čijim funkcijama su bile izmiješane funkcije izvršitelja, sazivača, pa čak i pristava. Osim toga, postojao je i vinski sudac i crkveni tutor. Prema Statutu općine (9) Magistrat ima ne samo upravna nego i sudska ovlaštenja za manja krivična djela među plemićima. Karakteristična je pravna odrednica da za ženin prekršaj odgovara muž. U ovom periodu naselje je još u strogo feudalnom dobu ali sve više ovladava njegov najviši stadij,

apsolutizam za vrijeme Marije Terezije.

Naselje je obilovalo dobrom zemljom u sjevernom i sjeveroistočnom dijelu dok je jugozapadni i zapadni dio bio močvaran. Preostali dijelovi su bili pašnjaci a od sjevera prema jugu, gdje počinju obronci Telečke visoravni, prostirao se jedan uži pojas vinograda. Zemlja nije bila vlasništvo plemića nego su plaćali zakup carskoj komori. Značajnu prekretnicu u formiranju i razvitku mjesta čini momenat kada je austrijski Car i ugarski kralj Franjo svojom darovnicom iz 1803. godine obdario 36 rodova (156 familija) zemljom. Isti su dobili preko 11.000 kj mjesnog područja u potpuno vlasništvo. (10) Župnik je dobio 100 kj a škola 50 kj na korišćenje. Plemići dakako nisu dobili zemlju besplatno nego su trebali kao mjesto platiti 40.000 Ft., isporučiti godišnje 1.000 požunskih mjerova raži i isto toliko ječma (11), 1000 rifi platna, 10 vojnih regruta i 10 konja za vojsku.

Uvođenje u posjed nemešmilitičkih plemića obavljeno je u Kaloči 1. svibnja 1804. godine uz prisustvo nadbiskupa Petra Klobušickog.

Stanovništvo se uglavnom bavi poljoprivredom a zanatstvo se u mjestu ne javlja u nekom većem broju. 1757. god. postaje plemić Josip Grotski - ranarnik i brijač, zatim neplemići Sabo i Alebegović - krojač i krznar, te izvjesni Kardoš - čizmar. Povećanjem broja stanovnika formiraju se i cehovi. Prvi ceh je obuhvaćao kovače, stolare i građevinare, drugi krojače i obućare a treći čizmare i voskare. Škola je imala dva odjeljenja, a nastava dva učitelja, očito prema jezicima naroda.

Antonija Čota

1. vidi dr. Lovro Katić, Pregled povijesti Hrvata, Redovno izdanje Matice Hrvatske, 1938, str.16.

2. Isto, str. 14.

3. materijal se čuva u Gradskom Muzeju Sombor

4. primjedba autora

5. Györfi György, Az Árpádkori Magyarországtörténeti földrajza, I. Budapest 1966. str. 697.

6. "Extractus Literarum Dni Comitis Josephi Czobor de Czobor Szent Mihály, per me Samuelem... Istorijiski arhiv Sombora red. br. 237 za 1399. god.

7. Dudaš i Györfi ova mjesta na svojim kartama ne stavljaju blizu Sombora.

8. Dnevnik Fra Bone Mihanovića, Istorijiski arhiv Sombora

9. Statut sačuvan u Istorijiskom arhivu Sombora na mađarskom jeziku

10. Darovnica cara Franza iz 1803. sačuvana u IA Sombora na tri jezika (mađarskom, latinskom i ilirskom) svojeručno potpisana od strane Franza I. i grofa Pálffyja, datirana 9. 12. 1803. u Beču.

11. merov je 60 litara.

OSVRT NA MONOGRAFIJU
O SOMBORU MILANA VOJNOVIĆA

SUSRETANJE U LJUBAVI

Svi oni koji na fizičkoj razini imaju utjecaj da nam uobličavaju naše životno okruženje čine sve da naše postojanje skrenu na teren najmračnijih očajanja gdje nam se nudi kao jedina mogućnost bezperspektivno beznađe. U tom kontekstu izgrađujući svoja na beskonačnoj laži bazirana Potemkinova sela ta struktura nam nudi kao izlaz iz bezizlaznosti neke nove, njoj primjerene vrijednosti. Taj novi poredak na našim prostorima nudi vrline čija su obilježja u bitnoj suprotnosti sa kozmičkim vrijednostima koje su tijekom tisuća godina bila ugrađivana u čovjekovu svijest putem raznih religija kao mogućnost da se čovjek već i na fizičkoj razini približi svom Stvoritelju.

Svaka ljudska tvorevina čija je inspiracija ljubav predstavlja dragocjeno blago jer potvrđuje pobjedu Svjetla nad navodno neprobojnim mrakom. Na srpskom i engleskom jeziku objelodanjenu ilustriranu kroniku Sombora autora Milana Vojnovića smatramo jednom svjetlosnom zrakom nadahnutim djelom. To izdanje je nedavno napustilo novosadsku tiskaru "Stojkov" na opću radost svih onih koji sebe smatraju izvornim Somborcima. Vrijednost ove veoma dopadljive, oku ugodne knjige višestruko se povećava znajući sa kakvom besparicom se suočavaju i hrvaju danas razna plemenita kulturna stremljenja s obzirom da ona nisu miljenice ovoga vremena.

Ovo izdanje na dostojan način doprinosi obilježavanju jubileja kada je riječ o proglašenju nekadašnjeg sjedišta Bač-Bodroške županije, Sombora za slobodnog i kraljevskog grada od strane carice Marije Terezije prije 250 godina.

Knjiga sadrži kratak povijesni pregled grada nakon čega uzima u obzir i fotografijom ilustrirane skoro sve relevantne institucije koje su somborski građani tijekom 250 godina utemeljivali kao zajedničko materijalno i duhovno nasljeđe bez obzira na religijsko ili nacionalno opredjeljenje samih stvaralaca. Slijedi poglavlje sa kratkim fotografijama stvaralaca te baštine a na kraju su stare razglednice koje takođe rječito govore o povijesti ovog zelenilom ukrašenog grada sa - kako je vječni i neprolazni slikarski gorostas Milan Konjović jednom okarakterizirao svoj Ravangrad - "ulicama koje se grle".

Nažalost, jedan od najčuvenijih mađarskih pisaca novele Danijel Pap - koji je naše podneblje nazvao vilistanom - izostao je kao i Boda Gerard i Andrija Vuković, somborski franjevci koji su u trećoj dekadi 18. stoljeća prilikom raznih blagdana upriličili prve kazališne predstave u ovom gradu u okviru samostana.

Prikazi raznih institucija ne odražavaju uvijek raznolikost nacionalnih i vjerskih stremljenja ove sredine koja se tijekom povijesti više puta nedvosmisleno dokazala kao uzor tolerancije kada su u pitanju međuljudski odnosi. Nije, recimo, navedena značajna i opće poznata činjenica da je mađarska i srpska kazališna tradicija na ovim prostorima pa i u ovom gradu začeta skoro istovremeno već u prvim desetljećima 19. stoljeća zahvaljujući prije svega djelatnosti njemačkih kazališnih putujućih družina koje su obilazile ove predjele sve do sedamdesetih godina.

Izostala su i njemačka pjevačka društva osnovana pedesetih godina prošlog stoljeća. Kronika ne bilježi ni djelatnost mađarskog "Kasina" (danas KUD "Petefi Šandor") koji je

odigrao presudnu ulogu između dva svjetska rata kada je u pitanju očuvanje tradicije zbornog pjevanja i kazališne aktivnosti na mađarskom jeziku s obzirom da tada u cijeloj regiji nije postojalo ni jedno profesionalno mađarsko kazalište. Nije navedena ni djelatnost KUD-a "Vladimir Nator" ili kako još nazivaju Somborci Hrvatski dom koji je nasljednik Hrvatskog kulturno umjetničkog društva "Miroljub", osnovanog također između dva svjetska rata. Pogrešno je protumačena djelatnost "Slobodnog liceja" jer ta institucija nije popirmila "mađarsko nacionalističko određenje" kako se tvrdi, što se vrlo lako daje utvrditi na temelju sastavljenog repertorija određenih predavanja.

Ortografija mađarskih imena i naziva bilježi prilično velik broj netočnosti i propusta. Nazive institucija, novina kao i raznih izdanja je trebalo dati i u originalu, jer bi to onemogućilo kreiranje raznih nesporeduma inspiriranih dnevnim politiziranjem, tim prije što Sombor, na osnovi svoje stoljetne pozitivne tradicije kada su u pitanju nacionalne i vjerske razlike, upravo nas uči na koji način se mogu izbjeći glupa, bespotrebna i neplodna neslaganja.

Milan Vojnović stremljujući vjernom povijesnom prikazivanju mogao je naravno, po prirodi stvari, napisati kroniku našeg Ravangrada samo iz svog osobnog ugla viđenja. Autor spada među one zaljubljenike Sombora čiji su korijeni daleko od ovog podneblja, u Lici, a čiju obitelj je vihor povijesti bez povratka istrgnuo iz zavičaja. O tim zaljubljenicima Sombora, pišući ovaj esej o svom rodnom gradu, nedavno sam napisala i sljedeće: "ako ih je sudbina uputila prema Somboru, vremenom su se i oni priljubili spokojstvu grada 'koji nigdje ne žuri', a mnogi od njih su čak postali nepodmitljivi čuvari njegove prepoznatljive jedinstvene baštine".

I ova kronika potvrđuje da sve ono što sam do sada pisala o stanovnicima mog rodno grada iz perspektive autentične duhovnosti grada, može se u svako doba prepoznati i slijediti mu trag bez obzira kakva su trenutačna politička stremljenja i kakva su ljudska opredjeljenja. Mudri ljudi znaju kako trenutak nikada ne može nadvladati trajanje u vremenu i prostoru.

Ono što predstavlja osnovnu bit osjećanja zajedništva ove višenacionalne i po vjeri raznorodne sredine kako u prošlosti tako i, kao dragocjeno i živototvorno preuzeto nasljeđe, danas jeste bezgranična i bezuvjetna ljubav prema gradu. Ta ljubav je osnažena i vjernošću onih koji svoj životni zadatak realiziraju van voljene rodne sredine. U tom jedinom, danas često zanemarenom, opovrgavanom, čak ismijanom i poricanom osjećanju se razvezuju sve one protivrječnosti stremljenjima natopljene negativnosti čiji je stvoritelj samoživa sebičnost i isključivost. Njihovo postojanje ne želimo poreći, ali tvrdimo - to nas je naučila, između ostalog, i nematerijalna duhovna povijest ovoga grada - da silina i snaga, pomenute devijacije blijedi kada je u pitanju očuvanje, uvažavanje i prenošenje naslijeđene baštine.

Rekosmo, Milan Vojnović je napisao svoju verziju Kronike. Vjerojatno će biti onih koji će osporavati njegovo pravo da prikaže Ravangrad na sebi vlastiti način kako je to samo mogao načiniti. Mi uvažavamo to njegovo pravo jer znamo da na nematerijalnoj razini sve ono što je rečeno i kao ilustracija korišćeno u ovom izdanju, u svom konačnom ishodištu odiše duhom povijesne vjernosti i neizmjernom ljubavlju prema Somboru.

Svoj zadatak Milan Vojnović je časnio izvršio. U kontekstu odakle se polazi i gdje se stiče, autor Kronike, vođen snagom ljubavi, dobrohotno je položio svoj ispit, a to je mnogo više no što većina ljudi danas može tvrditi za sebe.

Prof. dr. Katalin Kaić

2 be Or nOt tO be...

(posuđeni naslov)

Svjedoci smo, iz dana u dan sve više, kako posljedice odloženih djelovanja stresova mogu biti kobne i fatalne. Osvrnemo li se oko sebe, makar koliko fantazmagorično to zvučalo, okruženi smo sa sve više "mrtvih ljudi koji hodaju".

Konstantnom stresu izloženi smo bezmalo čitavo desetljeće. Čisto darvinovski, organizam prvo reagira mobiliziranjem svih svojim obrambenih mehanizama. Vrlo visoku cijenu tih učestalih udara plaćamo naknadno. U psihijatriji se to zove "pomak afekta". Predimenzionirani strahovi kojima smo izloženi stvaraju blokadu normalnog ponašanja. Osim fizički-učestalih psihosomatskih bolesti poput astme, čira na želucu, psorijaze, infarkta srca, moždanih udara, česta su i pomračenja svijesti koja dovode i do fatalnih ishoda. Nažalost, takve posljedice susrećemo sve više i u našoj sredini. Sve ljudske vrijednosti do te mjere su obezvrijeđene (čak i na mjestima gdje najviše očekujemo ljubavi prema bližnjemu) da sve više, pretvarajući se iz hommo sapiensa u onog animalnog, zanemarujemo sve vrednote. Sva sredstva su dozvoljena da utažimo glad, da se izborimo za mjesto pod suncem (bezmalom jedinim izvorom svjetla i topline), da sačuvamo glavu.

Na tržištu života ispada da je čovjek najjeftinija roba. Nije li tome tako ipak planski. Djecu nam u školi, umjesto - živjeti, uče koliki je prinos riže po km² u Zambiji, banke nam postaju nove crkve, a novac simbol idolopoklonstva. Ulica kroji način razmišljanja, diktira modu, kulturu... grupiramo se poput životinja po vrstama i rodu uništavajući i odbacujući one manje sposobne među nama. Tamo gdje odlazimo tražiti utjehu dvo i tro milenijsko potvrđenih vrijednosti zakasnilo smo: Dan za prijem čovjeka je bio jučer. Od čovjeka je važnija tradicija.... Tamo gdje odlazimo tražiti duh - bivamo izloženi kritizerstvu, važnije je iz sigurne zaleđine zamjeriti što čovjek nije stavljen pod znake navoda od toga da je taj isti čovjek otrgnut od sumorne svakodnevice i da mu je pružen ikakav oblik duhovnog življenja, pa makar i sa pogreškom u početnim koracima, ali bez estradnih prizvuka.

Č. A.

RIČ PISNIKA

SELJAČKA MUKA

Seljak seljaka razumije svaki,
jer seljaka svaka grdna muka prati.
Od ranoga jutra pa do mrklog mraka,
znojava lica, radi bez prestanka.

Na seljaka svaki sa tri oka gleda,
jer gospoda misle:
što seljak imade da mu s neba slijedi.

Ko jedanput proba
da si stvori žulje od motike, rala,
ne želim mu većih zala.

Bez seljaka ni opstanka nije,
ta lozinka nek' svačijem srcu bije.
I kraj svih ti' muka i kraj zala kleti,
seljak živi vječno i neće umrijeti.

Stipan J. Pekanović

PUNA SOBA

Zidovi od zemlje, flafon od blata.
U uglu šporet, soba puna dima,
prozor razbijen i hladno je kod vrata,
al unutra nikom nije zima.
Tu je i sto a na njemu sto stvari ima,
i miševi su tu, ti gadovi mali,
puna soba dice i majka među njima,
svi zdravi i sretni i ništa im ne fali.
Dica jidu kruva, masti i sira,
jidu tako slatko da sve puca.
Majka ocu sprema pečenih krumpira,
a on stigo s njive i na vrata kuca.
Otac trgne šljivke i sidne da jide,
ali od dice čak ni tu da odmori.
Majka dalje mirna nastavlja da prede,
dok na zidu jedva petrolinka gori.

U sobi je sada luster, parket i tapete.
Odbačena žena, ništa joj se neće.
Otac gleda fudbal, ne mari za dite.
Puna soba svega, ali nigdi sriće.

Antun Kovač

OJ BUNJEVČE

Oj Bunjevče jel to tvoja dika
Što ti cura visoka i lipa.
Bunjevčice ti lipa ko vila,
Ala tebi lipo stoji svila.

Oj Bunjevci naša rodna grana,
Naša grana lipa i valjana;
Crni bričes al' ti lipo stoji,
Lipo stoji, može da se 'holi.

I kadifa na Bunjevki lipa,
Koja voli malo da se holi,
A brokat joj baš uz lice stoji,
Bože mili, srce nam otvori!

Svila, somot, brokat i kadifa,
To je naša bunjevačka dika;
Bričes, čizme, šešir i reklija,
Na Bunjevcu je nošnja najmilija.

To nam nosi naš Bunjevac mili,
Kada igra s Bunjevkom u svili.
Al' te svile nema sada više;
Fabrike se davno uništiše.

Ta i ja sam Majka, pa i Nana,
Imam i ja curu i derana.
Unučad naša lipa mila,
Oči su nam naše otvorila.

Kad gledamo naše blago milo,
To je milo Bunjevca stvorilo.
Voli Nana balove i prela,
Bunjevačka velika veselja.

Naše prelo tradicija stara,
Od uvijek je to volila Nana.
Oj Bunjevci al' nas malo ima,
Al' je s nama živiti milina.

Mi svakoga poštovati znamo,
Nema toga koga ostavljamo.
Uvijek je za Bunjevca lako
Jer on znade živiti svakako!

Emilija Dorotić

PROTIV PREHLADE BEZ LIJEKOVA

Specijalisti za zarazne bolesti sa Cleveland Clinic Foundation iz SAD poredali su 50 najnovijih svjetskih studija o prehladi i ustanovili da i oboljeli i liječnici pretjeruju sa lijekovima. Najdjelotvornije bi kod prehlade bilo da liječnici svojim kišućim i kašljućim pacijentima objasne jednostavne postupke kućnog liječenja, kao i da objasne kod kojih bi komplikacija bio neophodan ponovni pregled liječnika.

Od lijekova, kod prehlada praćenih visokom temperaturom, ili bolovima u zglobovima, koristiti treba samo Acetilsalicilnu kiselinu ("Aspirin") ili Paracetamol.

Kod kihanja je najbitnije da je nos prohodan. kapi za nos ublažuju tegobe, ali dužom uporabom sasušuju sluznicu nosa. Svršishodnije je ispiranje nosa fiziološkom otopinom (0,9% otopina kuhinjske soli u vodi), koja tegobe ne samo da ublažava, nego čak može spriječiti i njihovo nastajanje.

Kod kašlja i iskašljavanja, pravilo je piti što više tekućine. Dobro su se pokazale i inhalacije (udisanje vodene pare) sa kamilicom ili eteričnim uljima.

Kod simptoma kao što su jake čeone glavobolje, iskašljavanje zelenog sadržaja ili pak visoke temperature, savjetuje se posjet liječniku. No, najbitnije kod prehlade je odmor - po mogućnosti nekoliko dana odležati u krevetu!

Osim toga bitno je pozitivno misliti. Oduvijek se smatralo da su veseli ljudi jednostavno zdraviji od ostalih. To je sada prvi put i znanstveno dokazala studija ARISE (Associates for Research Info the Science of Enjoyment). Pozitivno doživljavanje i iskustva pospješuju djelovanje obrambenih mehanizama organizma, dok ih negativni slabe. To se objašnjava na sljedeći način: djelotvornost imunog sustava ovisi od količine imunoglobina A u organizmu. Ova obrambena tvar nalazi se na sluznicama nosa i usta, gdje djeluje poput oklopa protiv izazivača prehlada.

Ispitivanja ARISE pokazuju da osjećaj veselja ili zadovoljstva bitno povišava količinu imunoglobina A u pljuvački. Ljudi koji su proveli prijatan i opušten vikend, po ekspertima ARISE, zaštićeni su sljedećih četiri do pet dana od kihanja i prehlade.

Redovito bavljenje sportom jača imuni sustav, te samim tim sprečava nastajanje prehlada.

Ambroscijus

NEREDOVITO UZIMANJE LIJEKOVA PROTIV POVIŠENOG TLAKA

Petina stanovništva Njemačke boluje od povišenog krvnog tlaka, odnosno hipertenzije (kod nas u Vojvodini je taj postotak, nažalost, znatno veći). Zbog toga je bitno da i zdrave osobe redovito provjeravaju tlak. Međutim, i oni koji znaju za svoj

povišeni krvni tlak, najčešće neredovito uzimaju svoje lijekove. Metodom slučajnog izbora su liječnici jednog njemačkog grada izabrali 2.400 stanovnika i podijelili ih u tri skupine. Prvu skupinu su činili hipertenzioničari koji su uzimali medikamentoznu terapiju, drugu skupinu činili su hipertenzioničari bez terapije, a u trećoj su bile zdrave osobe. Svima je redovito mjereno krvni tlak.

Ispitivanja su pokazala da su se vrijednosti tlaka liječenih i neličenih hipertenzioničara u većini slučajeva podudarale. Većina liječenih hipertenzioničara, ni približno nije imala vrijednosti tlaka kao zdrave osobe treće skupine, što je vrlo zabrinjavajuće.

Autori zaključuju da većina hipertenzioničara iz prve skupine nije redovito uzimala svoje lijekove. Samo tako je moguće objasniti da se kod manjeg broja liječenih hipertenzioničara tlak stalno kretao oko normalnih vrijednosti, iako nisu živjeli nimalo zdravijim životom od ostalih ispitanika. Radi se u stvari o manjini koja je redovito pila lijekove. U bolničkim uvjetima je dokazana valjanost lijekova protiv hipertenzije - dakle neuspjeh liječenja ne može se pripisati manjkavosti lijeka. Neredovitim uzimanjem lijeka protiv povišenog krvnog tlaka mogu nastati nesagledive posljedice!

Ambroscijus

MIROLJUB (izlazi 4 puta godišnje). Izdaje Kulturno-umetničko društvo "Vladimir Nazor", 25000 Sombor, Venac Radomira Putnika 26, tel. 025/38-173.

Uredništvo: Josip Pekanović - glavni i odgovorni urednik, Antonija Čota - zamjenik glavnog urednika, Franjo Ivanković - tehnički urednik, Cecilija Miler, Alojzije Firanj, Franjo Krajniger, Zoran Čota, Ivan Burnać.

Prijelom teksta: mr. Ervin Čeliković.

List je registriran u Ministarstvu za informacije Republike Srbije broj 2583/3. 02. 1998.

Tisak: Štamparija "GLOBUS" Subotica, Otmara Majera 10, tel. 024/551-202.

E-mail: Miroljub@tippnet.co.yu

Web strana: tippnet.co.yu/media/miroljub

Naklada: 850

Globus

ŠTAMPARIJA BRZE USLUGE

Vlasnik: **Blaško Gabrić**

24000 Subotica, Otmara Majera 10
Tel./fax: (024) 551-202, 553-142

SA BOGATIM PROIZVODNIM PROGRAMOM
I 2000. GODINE SA VAMA:

- Vizit karte
- Plakati
- Katalozi
- Obrasci
- Prospekti
- Nalepnice
- Knjige
- Novine
- Pozivnice
- Kartonska ambalaža
- Papirna ambalaža
- Ostali proizvodi po narudžbi

ANTUN MATARIĆ, TUNA

Antun Matarić - Tuna rođen je u Somboru 2. 09. 1899. godine. Otac mu se zvao Gašo, a majka Janja r. Firanj. Antun je imao i brata Peru. Obitelj iz koje potječe Antun Matarić bila je siromašnijeg materijalnog stanja. Ustrajnim i vrijednim radom obitelj iz koje potječe Antun Matarić postaje srednje situirana. Antunov ujak bio je svećenik u Aljmašu. Taj Antunov ujak odabirao je i slao knjige svojoj sestri i njezinoj djeci Antunu i Peri kako bi bolje upoznavali vjeru i kulturu svoga naroda. Bila su tu djela poznatih naših autora onoga vremena: Strossmayera, Antunovića, Račkog... Antun Matarić susretao se često sa ljudima iz Slavonije gdje je živio i radio njegov ujak. Antunu je već u ranoj mladosti bilo posve jasno da su Bunjevci i Šokci žive grane hrvatskog nacionalnog bića. Hrvati se moraju udruživati sa ostalim slavenskim narodima kako bi se oslobodili austro-ugarske vlasti te na taj način lakše stvorili vlastitu državu. Tim idejama bili su zanešeni pisci čija je djela Antun Matarić rado čitao.

Antun je zajedno sa svojim vršnjacima odveden od strane austro-ugarske vlasti u I. svjetski rat. Nije govorio mnogo o tome na kojem je frontu bio, ali je jednom prilikom rekao da su iz Sombora na ratištu bila 42 mladića sa prezimenom Matarić. Antun se vratio sa ratišta živ i zdrav, a tu sreću nisu doživjeli mnogi njegovi vršnjaci.

Godine 1920. Antun se oženio Terezijom Zetović. Naredne godine rodio im se sin Antun Matarić - Tunča. On je bio jedinac u svojim roditelja. Terezijina sestra i njezin muž naglo umiru i poslije njih ostaje mala Marija koju su prihvatili kao svoju Antun i njegova supruga. Početkom dvadesetih godina ovoga stoljeća osniva se u Somboru "Bunjevačko kolo" i ono postaje jedina kulturna institucija koja je okupljala Bunjevce. Antun se uključuje u ovu instituciju u nadi da će u njoj moći zajedno sa svim ostalim članovima raditi na uzdizanju kulture našeg naroda. Međutim, "Bunjevačko kolo" u Somboru brzo je iznevjerilo nadanja mnogih njezinih članova. Samo oni koji su imali velike posjede imali su u njemu pravo glasa. Osobe slabijeg

Ovo je već 9. broj "Miroljuba". Na posljednjim stranicama do sada smo objavljivali priloge o najznačajnijim osobama iz Bačke koje su živjele i stvarale u proteklim stoljećima. Uredništvo našeg Lista odlučilo je da se u narednim brojevima objelodanjuju podaci o najznačajnijim i najzaslužnijim članovima našeg Društva od njegova osnivanja do danas. Istina je da je svaki član na svoj način doprinosa stvaranju i razvoju našeg Društva, ali ipak ćemo se u izboru morati ograničiti na one najznačajnije. Među najzaslužnije osobe spadaju čelni ljudi koji su kroz povijest našeg Društva ostavili pečat svoga djelovanja. Zato ćemo se u svojim priložima najviše zadržavati na promatranju rada naših predsjednika, podpredsjednika, tajnika, pročelnika pojedinih odjela i slično. Kroz 65 godina postojanja Društvo je imalo 8 predsjednika. Od njih su samo još trojica živih. Svaki je predsjednik ostavio svoj trag u djelovanju Društva.

materijalnog statusa nisu bile uvažavane. O tom problemu Antun Matarić znao je u više navrata govoriti nama mladima. Također je u "Bunjevačkom kolu" dolazilo da jasnog neslaganja glede podrijetla Bunjevaca jer su bogatiji seljaci, članovi "Bunjevačkog kola", jasno zauzimali stav o nepoznatom podrijetlu Bunjevaca, dok je Antun Matarić i veći dio siromašnijih somborskih Bunjevaca znao da su naši narodni korijeni duboko vezani uz pripadnost hrvatskom narodnom biću. Razlog ovakvog neslaganja bio je povod da se pristupi osnivanju novog društva koje će uzeti ime "Miroljub". Inicijator i idejni začetnik osnivanja "Miroljuba" bio je Antun Matarić. Uz njega velik doprinos dali su Stipan Periškić, Josip Dorotić i drugi.

U ljeto 1935. godine budući predsjednik novog Društva, u dogovoru sa somborskim župnikom Antunom Skenderovićem, organizira prvu Dužionicu Društva. Ujedno je župnik dopustio da Društvo može djelovati u "Križarskom domu" dok ne bude imao svoje prostorije. Dužionica 1935. godine bila je jedna od najbolje organiziranih u cijeloj povijesti proslava žetvenih svečanosti u Somboru. Antun Matarić je sam tvrdio da je Društvo već stvarno postojalo 1935. godine i ono je imalo jasan program rada, ali se zvanično smatra za početak tek onaj datum kada su službeno odobrena pravila novog Društva, a to je bilo 6. 12. 1936.

Puni naziv Društva glasio je: HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO "MIROLJUB" U SOMBORU. Antun Matarić izabran je za prvog predsjednika Osnivačkog odbora, a kasnije je bio prvi predsjednik "Miroljuba".

Neposredno poslije službenog osnivanja Društvo u svoje okrilje prima nepolitičku omladinsku organizaciju "Hrvatski radiša" čiji je cilj bio prihvaćanje siromašne omladine iz drugih krajeva Jugoslavije. Brine se za njihovo školovanje i zapošljavanje. Osnovano je dobrotvorno društvo divojaka i žena koje se brinulo za starije, nemoćne i sirote osobe. Osnovana je bogata knjižnica Društva. Kada se rad Društva dobro uhodao, Antun Matarić se prihvatio i političkog rada, ali je uvijek vodio brigu da se to ne miješa sa djelovanjem Društva. U Somboru je utemeljen ogranak Hrvatske seljačke stranke Stjepana Radića a na čelu ogranka bio je Antun Matarić. Nije trebalo Antuna usmjeravati jer je on to i sam umio uspješno raditi, a bio je dobro upućen još u svojoj mladosti. Antun Matarić bio je veliki pristaša koalicije Radić-Prikidanović smatrajući da će to biti na obostranu korist naroda na ovim prostorima. Interesantno je da je Antun Matarić kao izaslanike Hrvatske seljačke stranke iz Sombora u Beograd i Zagreb službeno slao izaslanstvo u sljedećem sastavu: Gruje Dedić, Šima Karas i Aleksandar Repić.

U HSS-u Sombora ima uglednih Somboraca koji su Srbi.

Početakom II. svjetskog rata za Društvo nastupaju posebno teška vremena. Djelovanje Društva svedeno je na minimum da bi konačno 1944. godine rad bio posve zabranjen. U jednom navratu Antun Matarić bio je i u zatvoru nekoliko dana. Godina 1944. bila je za Antuna posebno bolna: zatvoreno je Društvo, na smrt mu se razboljela supruga Teza, sin Antun mu je na frontu. Antun Matarić radi na obnavljanju rada Društva kada su prošla ratna događanja u Somboru i njegovoj okolini. Godine 1945. Društvo službeno obnavlja svoj rad i dobiva novo ime: HRVATSKI PROSVJETNI DOM. Bać Tuna je član Upravnog odbora. Antun je bio suradnik partizana i uložio je truda da bi Sombor imao mirniju budućnost. Iako je neposredno poslije rata bio potpredsjednik Narodno-oslobodilačkog odbora, bio je privođen i ispitivan od iste vlasti. Sam je za taj nemili događaj rekao da su mu "provjeravali prošlost".

U svojoj starosti Antun Matarić najviše vremena provodi u gradu u svojoj kući ali ne propušta priliku da skoro svaki dan proboravi na salašu. Važno je naglasiti da je Antun Matarić bio uzoran vjernik, praktičan katolik. Bio je dugogodišnji član Pastoralnog vijeća somborske župe Presvetog Trojstva u više navrata. Lijepo je surađivao sa župnicima, Antunom Skenderovićem i Ivanom Jurigom.

Antun Matarić završio je svoje zemaljsko putovanje 1984. godine, navršivši 85 godina svog života. Na njegovom sprovodu okupilo se mnoštvo rodbine, članova Društva, prijatelja i znanaca. Obred sprovoda predvodio je o. Ladislav Marković, karmelićanin, a uz njega su bili svećenici Josip Temunović i Josip Pekanović. U ime KUD-a "Vladimir Nazor" od pokojnika se oprostio tadašnji predsjednik Franjo Krajninger.

Bio je ovo pokušaj da se sačuva od zaborava život i djelo jednog velikana somborskih Bunjevaca. Izvori podataka o pokojniku su mali i zato je najviše korišćeno vlastito pamćenje i sjećanje žive rodbine. Možda je u ovom pisanju načinjen i neki propust, ali namjera pisca ovih redaka bila je najplemenitija: otrgnuti od zaborava osobu i djelo Antuna Matarića.

Franjo Krajninger